
THERESA NUZZO SCHOOL MARSA

L-EŻAMIJIET ANNWALI 2018-2019

GRADE 5 MALTI

TAĦRIĠ MILL-QARI

It-Tnejn, 17 ta' Ġunju, 2019

Ħin: 60 minuta

Isem: _____

Klassi: _____

Nru tar-Registru: _____

Marki

TOTAL

(mass. 30 marka)

KAROZZA TTIR

Miktub minn *Tepp*

Ilbieraħ filgħodu għall-ħabta tas-sitta dehret karozza ttir fuq il-gzejjer Maltin. Il-karozza dehret l-ewwel in-naħa ta' fuq ta' Malta u filfatt l-ewwel rapport daħal fl-għassa tal-Mellieħa minn xi bdiewa Mellieħin li kienu sejrjn jaħdmu r-raba'.

Il-karozza kienet waħda antika ħafna u kellha ġwienah kbar bħal ta' għasfur. It-tip ta' karozza ma kinitx tingħaraf. Fiha kien hemm xi nies li kienu jidhru kbar ħafna fl-età.

Il-karozza damet ittir fuq dawk l-inhawi xi għaxar minuti. Imbagħad in-nies rawha tiela' 'l fuq u għebet fis-šhab.

Aqra dan ir-rapport li deher fuq il-gazzetta u aħdem l-eżercizzji ta' warajh. Aqra u wieġeb bir-reqqa!

(4 marki)

A. Immarka ✓ Veru (V), Falz (F) jew Ma Ssemmietx (MS)	V	F	MS
1. Dalgħodu dehret karozza ttir.			
2. L-ewwel rapport daħal fl-għassa tal-Mosta.			
3. Il-karozza kienet ġdida u ta' lewn aħmar.			
4. Il-karozza damet ittir għal xi għaxar minuti.			

B. Immarka t-twegiba t-tajba billi tagħmel ✓ fil-kaxxa tal-lemin. (4 marki)

5.	Il-karozza dehret l-ewwel	in-naħa t'isfel ta' Malta.	
		In-naħa ta' fuq ta' Malta.	
		in-naħa tal-punent ta' Malta.	
6.	Il-karozza kienet qiegħda ttir fuq	Sqallija.	
		l-Italja.	
		Malta.	
7.	Il-każ ġie rrapurtat minn xi	Mostin.	
		Ghawdxin.	
		Melliħin.	
8.	In-nies raw il-karozza tiela' 'l fuq u għebet	fis-sħab.	
		fis-sema.	
		fix-xemx.	

9. Min għamlu l-ewwel rapport?

_____ (marka)

10. Iddeskrivi l-karozza li kienet qiegħda ttir.

_____ (marka)

It-Tieni Taqsima

Aqra din l-istorja u aħdem l-eżercizzji ta' wara.

L-Għasafar

L-Ewwel Parti

L-għasafar huma l-uniċi annimali miksijin bir-rix. Mhux l-għasafar kollha jtiru. Dawk li ma jtirux jafu jgħumu u hemm oħrajn kapaci jgħru ħafna. (*par. 1*)

Jeżistu għasafar li jtiru distanzi twal mingħajr waqfien. Ħafna minn għadamhom ikun vojta minn ġewwa u b'hekk ikollhom piż inqas xi jgħorru. Il-muskoli ta' sidirhom huma b'saħħithom ħafna u jippermettulhom li jtiru fit-tul. L-għamla ta' dawn l-għasafar ukoll tgħinhom itiru b'heffa meraviljuża. Mhux l-għasafar kollha għandhom l-istess forma. Il-muskoli b'saħħithom tal-wiżża jippermettulha tagħmel titjiriet twal, speċjalment fix-xitwa meta din it-tajra tivvjaġġa lejn pajjiżi sħan. Il-forma tal-għasfur ta' San Martin tixbah lill-vleġġa u tgħin lil-għasfur jinżel fuq wiċċ il-baħar waqt li jkun jikkaċċja. (*par. 2*)

L-għasafar għandhom tliet tipi ta' rix. Għandhom rix artab li jzommhom sħan, rix żgħir u b'saħħtu li jzommhom xotti u rix twil (li jissejġu pinen) li jgħinhom itiru u jinżlu lura fuq l-art. L-għasafar iż-żgħar ikollhom biss rix żgħir li jsaħħanhom tajjeb. Maż-żmien jitlalgħhom aktar rix sa ma jkunu jistgħu jtiru. Ir-rix xi ftit wisq jithammeġ u jitqanfed u għalhekk wieħed jista' jara lill-għasafar inadddu u jirrangaw ir-rix tagħhom. (*par. 3*)

A. Wieġeb il-mistoqsijiet kollha .

(10 marki)

1. Qabbel Kolonna A ma' Kolonna B. L-ewwel waħda hija lesta.

(4 marki)

	Kolonna A		Kolonna B
1.	L-għasafar li jtiru distanzi twal		biex iżommu sħan.
2.	Il-muskoli u l-forma ta' certu għasafar		Inaddfu u jirrangaw ir-rix tagħhom li jkun tħammeġ.
3.	Ir-rix artab li jkollhom l-għasafar jgħinhom		biex itiru tajjeb u jinżlu fl-art bla ma jwegġġu.
4.	Il-pinen lill-għasafar jgħinuhom	1	ikollhom l-għadam vojt minn ġewwa.
5.	Ta' spiss naraw l-għasafar		Jgħinuhom biex itiru bil-ħeffa u fit-tul.

6. Għaliex l-għasafar jtiru distanzi twal?

_____ (marka)

7. X'għandu speċjali l-għasfur ta' San Martin li tgħinu waqt li jkun jikkaċċja?

_____ (marka)

8. X'jissejjaħ dak ir-rix li jgħinhom itiru u jinżlu lura fuq l-art?

_____ (marka)

9. Agħti l-aġġettiv **oppost** ta' dawn immarkati b'linja taħthom.

“Għandhom rix artab li jzommhom sħan, rix zġhir u b'saħħtu.” (par. 3)

_____ (3 marki)

Kompli aqra u aħdem l-eżercizzji ta' wara.

L-Għasafar

It-Tieni Parti

Il-forma tal-għasfur u l-munqar li jkollu jgħinuh isib u jiekol it-tip ta' ikel li l-aktar jgħodd għalih. Tipi differenti ta' għasafar għandhom tipi differenti ta' mnaqar. Hekk insibu l-pingwini u l-puffinu jgħixu qrib il-baħar u jieklu l-ħut. Il-muskoli u l-gwienah żgħar tagħhom jgħinuhom jgħoddsu taħt il-baħar. Saqajhom qishom bħal tal-papri u meta jkunu fl-ilma jaqdfu bihom b'heffa kbira. Filfatt, dawn l-għasafar iktar għandhom ħila jgħumu u jgħoddsu milli jtiru. (*par. 4*)

Għasafar kbar jieklu annimali oħra. Meta jaħtfu tajra jew ħuta jtiru fit-tul sakemm jaslu fil-bejta biex jitimghu lill-frieħ li jkollhom. Meta l-għasfura jew qroqqa tbid il-bajd, ikollha bżonn toqgħod fuqhom biex iżzommhom sħan. Jekk il-bajd jiksaħ, il-frieħ li jkun hemm ġo fih imutu qabel ifaqqsu. Ħafna għasafar jibnu l-bejtiet tagħhom f'post għall-kenn sabiex fihom l-għasfura tkun tista' tbid il-bajd u toqgħod fuqhom. Il-bejta tkun ukoll l-ewwel dar tal-frieħ. Kull razza għandha l-metodu tagħha kif tibni l-bejta. Ħafna bejtiet ikunu forma ta' skutella u jkunu magħmula minn rix, friegħi, xagħar u tajn. Għasafar żgħar oħra jinsgu l-bejtiet tagħhom minn biċċiet tal-weraq niexef, għanqbut u biċċiet qasab. (*par. 5*)

L-għasafar ipogġu fuq il-bajd tagħhom għal ħmistax-il jum u kultant aktar ukoll. Tajr kbir idum iżjed biex il-frieħ tiegħu ifaqqsu. Meta l-ferħ ikun lest biex ifaqqas, jibda jkisser il-qoxra tal-bajda u joħroġ minnha. Għall-bidu dan il-ferħ ikollu bżonn ħafna għajnuna. L-għasafar iż-żgħar ikunu dejjem bil-ġuħ u biex jgħixu għandhom bżonn min jitmagħhom ta' spiss. Għasfur adult tgħidx kemm ikollu jagħmel titjir kuljum minn u lejn il-bejta biex iġib biżżejjed ikel għall-frieħ tiegħu. L-għalf tagħhom jikkonsisti f'dud u insetti. (*par. 6*)

Adattament minn Enciklopedija għat-Tfal. Pierre J Mejlak

Ċ. Wieġeb il-mistoqsijiet kollha.

(10 marki)

10. X'jieklu dawk l-għasafar li jgħixu qrib il-baħar? (*par. 4*)

_____ (*marka*)

11. Għaliex il-frieħ imutu qabel ifaqqsu? (*par. 5*)

_____ (*marka*)

12. X'għandhom bżonn l-aktar il-frieħ wara li jfaqqsu?

_____ (*marka*)

13. Fiex jikkonsisti l-ikel tal-għasafar?

_____ (*marka*)

14. Agħti **s-sinonima** tal-kelma “**qrib**” il-baħar minn paragrafu 4.

_____ (*marka*)

15. Ibdel **in-numru fi kliem** f'din is-sentenza :

Tajr tal-ilma, bħall-wizz, jieħdu madwar (23) _____ ġurnata
biex ifaqqsu l-bajd tagħhom. (*marka*)

16. Imla l-vojt f'din is-sentenza:

Il-kelma “**jitmagħhom**” (*par.8*) hija magħmula mill-**verb** _____ u l-pronom
hom. (*marka*)

17. Agħti l-**għerq** tal-kelma “ifaqqsu” _____ (*marka*)

18. Semmi żewġ affarijiet li bihom l-għasafar iż-żgħar jibnu l-bejta tagħhom. (*par. 5*)

_____ (*2 marki*)